

พระสงฆ์กับการเมือง: เมื่อพระมหาสวสดี โกวิท วัดคลองครุ (ปัฐวิกรณ์)

ต้องติดคุกด้วยข้อหาเป็นคอมมิวนิสต์

Buddhist Monks and politics: When Phra Mahasawat Kowito, Khlung Khru Temple (Pattawikorn) had to go to prison for being a communist

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

E-mail: raphind@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง พระสงฆ์กับการเมือง : เมื่อพระมหาสวสดี โกวิท วัดคลองครุ (ปัฐวิกรณ์) ต้องติดคุกด้วยข้อหาเป็นคอมมิวนิสต์ ใช้การศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย และสัมภาษณ์สนทนา เขียนเป็นความเรียงในรูปแบบบทความวิชาการ ผลการศึกษา พบว่าประเด็นสาธารณะเรื่องพระสงฆ์กับการเมืองยังคงเป็นเรื่องที่ต้องถกเถียงกัน และกำหนดทำให้ชัดว่าแค่ไหนอย่างไร ในส่วนพระสงฆ์ที่ต้องถูกติดคุกในบริบทของการเมืองไทยจะมีหลายท่านทั้งพระพิมลธรรม (อาจ อาสภะ) พระมหานคร เขมปาลี และอีกหลายรูปในช่วงเวลานั้น รวมทั้งมหาสวสดี โกวิท เจ้าอาวาสวัดคลองครุ (ปัฐวิกรณ์) นี้ จึงเป็นพระสงฆ์อีกรูปหนึ่งที่เคยต้องติดคุก ด้วยประเด็นการเมืองในช่วงอำนาจนิยมปลายกระบอกปืนแม้จะออกจากคุกมา พร้อมกลับมายืนยันสถานะความเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งมุ่งมั่นกับการทำงานเพื่อศาสนาจนช่วงปลายของชีวิตในปัจจุบัน แต่เจตนารมณ์และความมุ่งมั่นจากที่พบได้ถูกส่งต่อไปเป็นอุดมการณ์ของพระสงฆ์เพื่อพระพุทธศาสนาดังปรากฏในรุ่นศาสนาทายาทต่อไป

คำสำคัญ: พระสงฆ์กับการเมือง, พระต้องติดคุก, ข้อหาเป็นคอมมิวนิสต์

Abstract

Academic article on Monks and politics: when Phra Maha Sawat Kowito of Khlung Khru Temple (Pattawikorn) was imprisoned for being a communist, and was studied from documents, research and interview interviews. Then, write an essay in the form of an academic article. The results of the study revealed that public issues of monks and politics are still debated and clearly define how much and how as for the monks who were imprisoned in the context of Thai politics. There were many monks, including Phra Phimontham (Aj Asapa), Phra Mahanakhon, Khempali and many others during that time including Mahasawat Kowito, the abbot of Khlung Khru Temple (Pattawikorn), this is another monk who

used to go to prison with political issues during the age of authoritarianism, the barrel of a gun, even after coming out of prison ready to return to confirm his status as a monk in Buddhism ready to remain committed to working for religion until the end of his life today. However, the will and determination from that found have been passed on to the ideology of the monks for Buddhism as shown in the next generation of religious descendants.

Keywords: Monks and politics, Monks must go to jail, Charges of communism

บทนำ

ประเด็นเรื่องพระสงฆ์กับการเมือง สืบเนื่องจากผู้เขียนมีความทรงจำบางประการเกี่ยวกับ พระมหาสวัสดิ์ โกวิท (พ.ศ.2479-) เจ้าอาวาสวัดคลองครุ (ปฐวีกรรม) ด้วยเป็นวัดที่อยู่ไม่ไกลกันนัก มีศิษย์ในสำนักดังกล่าวเคยเป็นเพื่อนร่วมชั้นเรียนเมื่อคราวมัธยมปลาย ปริญญาตรี เช่น พระมหาประสิทธิ์ เปรียญธรรม 7 ประโยค ที่ได้ลาสิกขาไปใช้ชีวิตในแบบฆราวาส และได้ข่าวว่ากลับมาดำเนินชีวิตในวิถีนักบวช พระพนม คนสงขลา ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเกริก รวมทั้งความทรงจำร่วมเกี่ยวกับท่าน อาทิ เป็นคนใต้ ตั้งสำนักเรียนบาลีที่วัดเมื่อคราวแรก ๆ มาตั้งและพัฒนาวัด รวมไปถึงการใช้ระบบ “เงินรวม” นำปัจจัยเข้ากองกลางและส่งเสริมการศึกษาด้วยการนำปัจจัยเหล่านั้นมาส่งเสริมพระเหล่านั้นให้ได้รับการศึกษา จนกระทั่งสำเร็จปริญญาตรี โท เอก ทั้งพระภิกษุสามเณรจำนวนมากในนามของวัดคลองครุ แต่ภาพความจำก็ยังจำอยู่ พร้อมนำไปบอกเล่าเป็นประสบการณ์ว่ามิวัดในแบบที่กล่าวมาบริหารในแบบนี้ ทำให้เกิดประสบการณ์และการแบ่งปันอย่างต่อเนื่อง 12 พฤศจิกายน 2565 ได้ผ่านวัดที่ลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างไปจากเดิมมากและเปลี่ยนไปหมด ที่ครั้งหนึ่งเคยไปวัด และสภาพของวัดเปลี่ยนไป ทั้งในเชิงโครงสร้าง ทั้งรูปแบบบางประการของวัด แต่ความทรงจำเกี่ยวกับท่านคือ “จำได้ว่า” ท่านเคยต้องถูกจองจำ ในข้อหาอันเป็นคอมมิวนิสต์ หรือเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับท่านในฐานะที่ท่านเป็นบุคคลที่ควรบันทึกไว้ แม้ในข้อเท็จจริงประเด็นว่าพระสงฆ์กับการเมือง ยังคงเป็นประเด็นถกเถียงและเป็นประเด็นสาธารณะร่วมกันในประเด็นดังกล่าวเคยเกิดขึ้น และจะยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง หรือเป็นวาทกรรมของกลุ่มการเมืองที่ยังได้ประโยชน์กับความเป็นการเมืองที่เนื่องด้วยพระสงฆ์ก็ตามอาทิ (1) มีแนวคิดพระสงฆ์กับการเมืองอย่างไร (2) พระสงฆ์กับการเมือง จะยังคงเป็นประเด็นสาธารณะ ว่าพระควร หรือไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการเมือง (3) พระสงฆ์ควรหรือไม่ควรมีส่วนร่วมด้วยเหตุผลอะไร แบบเถียงกันแก้เกี้ยว ตัวเองได้ประโยชน์ พระไม่ควรพูด ฝ่ายฝั่งที่เสียประโยชน์พระต้องพูด หรือมีส่วนร่วมด้วยเหตุผลว่าพระสงฆ์กับการเมือง เป็นเนื้อเดียวกัน แยกกันไม่ออก และในความที่มีวัดแยกจากกัน จึงเป็นสิ่งที่ควรกล่าวอ้างหรือ เนื่องด้วยการเกิดขึ้น นับแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งในการเขียนบทความนี้จึงเป็นการเขียนบันทึกชีวิตของท่านในฐานะที่เป็นพระสงฆ์หัวก้าวหน้า กับผลกระทบ ที่ถูกกระทำทางการเมือง รวมไปถึง ความเป็นหัวก้าวหน้าของท่านส่งผลกระทบต่อชีวิต โดยการถูกจำจองและขังคุก พร้อมกับบวาทะว่า “พระสงฆ์กับการเมือง” ซึ่งจะได้นำเสนอแบ่งปันสะท้อนคิดต่อประเด็นดังกล่าวต่อไป

ภาพที่ 1 พระมหาสวัสดิ์ โกวิท เจ้าอาวาสวัดคลองครุ ผู้ที่เคยต้องถูกจองจำในข้อหาอันเป็นคอมมิวนิสต์
(ภาพผู้เขียน 17 ธันวาคม 2565)

ภาพจำที่ 1 ดังที่กล่าวมา ในวันที่ผู้เขียนเดินทางไปพบท่านกราบและพูดคุย จึงเป็นประหนึ่งความทรงจำร่วมว่ากับท่านแม้ตัวท่านเองจะจำอะไรบางอย่างลืมนไปแล้วก็ตาม แต่ตัวท่านจึงเป็นประหนึ่งตำนานที่ยังมีลมหายใจ แต่ได้สะท้อนให้เห็นว่าพระสงฆ์กับการเมือง พระสงฆ์กับการเป็นส่วนสำคัญทำให้เกิดพลังและความสำคัญร่วมกับสังคมด้วย และในประเด็นเหล่านี้จะได้ฟังมาพิจารณานำเสนอต่อประเด็นร่วมดังกล่าวว่า เราท่านควรทำหรือดำเนินการอย่างไรให้เกิดองค์ภาพ หรือความสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ด้วยเช่นกัน และพร้อมกันนั้นในความเป็นพระสงฆ์กับการเมืองที่เกิดขึ้น อะไรควรเกิดขึ้นก่อนหรือหลัง หรือควรเกิดขึ้นเนื่องต่อกันอย่างไร และในเวลาเดียวกันการกำหนดท่าทีของพระสงฆ์กับการเมือง หรือขอบเขตแห่งอำนาจของคำว่าพระสงฆ์กับการเมืองควรมีแค่ไหนอย่างไร ซึ่งจะได้กำหนดให้เกิดขึ้นหรือดำเนินต่อไป

พระสงฆ์กับการเมือง

ประเด็นพระสงฆ์กับการเมือง ยังคงเป็นประเด็นสาธารณะว่าพระเกี่ยวข้องการเมืองได้หรือไม่ หรือเกี่ยวแค่ไหนอย่างไร คำว่าประเด็นการเมือง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะต้องพูดคุยถกเถียงกันพอสมควรว่าอย่างไร ซึ่งหากดูท่าทีของพระพุทธเจ้าในอดีต ในฐานะที่พระพุทธเจ้าเป็นต้นธารของพระสงฆ์ ก็ต้องกลับไปหาหลักการดั้งเดิมในพระพุทธศาสนาว่า มีอะไรแค่ไหนอย่างไร ต่อประเด็นความเป็นพระสงฆ์ (1) พระพุทธศาสนามีหลักการอย่างไร ? ก็ต้องตอบว่าไม่ได้มีหลักการโดยตรง เช่น มีห้ามพระภิกษุเข้าไปในกองทัพ ซึ่งเป็นเพียงอาบัติ ดังนั้นอาจใช้คำว่าหลักการในทางพระพุทธศาสนาว่าไว้อย่างนี้ (2) บทบาทของพระพุทธเจ้า ซึ่งตรงนี้จะชัดเจนว่าพระพุทธเจ้าได้เข้าไปมีส่วนร่วมประเด็นสาธารณะในหลายเหตุการณ์ เช่น พระพุทธเจ้าเข้าไปห้ามประยุรญาติ ในสงครามแย่งน้ำ พระพุทธเจ้าจึงเข้าไปในฐานะเป็นผู้ไกล่เกลี่ย หรือเป็นตัวอย่าง (2) พระพุทธเจ้าเข้าไปห้ามทัพของพระเจ้าวิทูทกะ ใน 3 ครั้ง จึงมีความหมายว่าพระพุทธเจ้า มีแนวคิดและทำอย่างไรในการแสดงออกต่อความเป็นพระสงฆ์กับการเมืองหรือพระพุทธศาสนากับการเมืองในลักษณะดังนี้ เมื่อย้อนกลับไปดูตัวพฤติกรรมและการกระทำของพระสงฆ์ร่วมสมัยในบริบทของกษัตริย์ รัชกาลที่ 4 ลาสิกขาไปครองราชย์ แปลว่าพระไปเป็นพระเจ้าแผ่นดิน พระธรรมเจดีย์แห่งรัฐมอญ ลาสิกขาไปเป็นกษัตริย์ในแผ่นดินมอญ ติความได้ว่าพระสงฆ์กับการเมืองเป็นเรื่องเดียวกัน ถึงไม่ได้เป็นเรื่องเดียวกันโดยตรง แต่ความเชื่อเกี่ยวผู้ปกครองที่มีธรรม หรือธรรมราชา ยังคงมีอยู่ในบริบทของสังคมและการเมือง หรือแนวคิดในเรื่อง “ธรรมาธิปไตย” ในสังคมก็เป็นชุดความคิดหนึ่งที่เกิดด้วยศาสนา ผู้การเมืองที่มีธรรมาภิ

บาล ดังนั้นความเป็นศาสนากับการเมืองคงเป็นเหตุปัจจัยของกันและกันที่เกื้อหนุน ดังกรณีของวัดเล้าหลิน กับการขึ้นครองราชย์ของกษัตริย์จีนต่างเป็นปัจจัยค้ำยันในกันและกันโดยส่วนหนึ่ง การที่ครูบาโพนสะเม็ก หรือยาครูชีหอมได้สนับสนุนยุวกษัตริย์จนต้องได้รับผลกระทบจากราชภัย ต้องลี้ภัยพจนไปยังจำปาสัก (สุวรรณเขต) พร้อมกับตำนานสร้างพระธาตุพนม และพระธาตุอิงฮัง ในบริบทของสองฝั่งโขงไทยลาว ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงในทางประวัติศาสตร์ ในส่วนหลักคิดคำสอนมีหลักธรรมของผู้ปกครองที่เรียกว่า “จักรวรรดิธรรม” หรือ “ทศพิธราชธรรม” ที่เป็นคำสอนหรือหลักการหลักปฏิบัติของผู้นำที่เรียกว่า “ชนชั้นปกครอง” มาถึงร่วมสมัยน้อย กรณีครูธรรมโชติแห่งป้อมค่ายบางระจัน กรณีของมหาเถรคันฉ่อง ที่ปรึกษาฝ่ายพระของสมเด็จพระนเรศวร หรือกรณีพระร่วมสมัยอย่างพระสุธีวีรบัณฑิต (พระมหาโจว ทสฺณิโย) หรือพระเมธีธรรมจารย์ (ประสาน จนทสฺสโร) ของไทย ที่ออกไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองหรือหลาย ๆ ประเด็นที่เป็นประเด็นสาธารณะ การบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ การขับเคลื่อนธนาคารพระพุทธศาสนา หรือประเด็นอ่อนไหวต่าง ๆ ทั้งในเชิงบุคคลกับบุคคล หรือบุคคลกับศาสนา หรือระหว่างศาสนากันตาม หรือประเด็นร่วมเชิงแฝงในเชิงของพระพุทธศาสนา เช่น การกระตุ้นให้เกิดการดำรงสังฆราชในนิยามมหานิกาย (หรือไม่ใช่ธรรมยุติ) แต่ทั้งหมดเป็นกามารแสดงออกผ่านการสื่อสารทางการเมืองของบุคคลเหล่านี้กับประเด็นการเมือง ซึ่งผู้เขียนถือว่าเป็นส่วนร่วมในแบบพระเป็นการแสดงท่าทีหรือจุดยืนทางการเมืองโดยมีการเมืองเป็นส่วนนำและศาสนาเป็นภาคร่วมก็คงไม่ผิดกระมัง แต่ทั้งหมดเกิดขึ้นภายใต้ท่าที หรือการแสดงออกที่พอไปได้ ดังนั้นหากมองบริบทแล้วพระสงฆ์กับการเมืองจึงเป็นเนื้อเดียวกัน อย่างแยกไม่ออกกลายเป็นส่วนเกื้อกูลกันด้วยหลักธรรม เป็นส่วนสนับสนุนการประพฤติปฏิบัติในกันและกันด้วยเช่นกัน จึงอาจใช้คำว่าพระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีส่วนหรือมีบทบาทต่อการขึ้นนำ ท้าวมืดที่เหมาะสม ในประเด็นนี้คงไม่ได้ตอบโดยตรงว่าพระสงฆ์กับการเมืองเป็นเรื่องเดียวกัน แต่เป็นประเด็นเกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นกรณีตัวอย่างให้เห็นว่าจริง ๆ แล้วพระสงฆ์กับการเมืองเกี่ยวเนื่องกันอย่างไร ?

ทัศนะของ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (2558) ในงานศึกษาเรื่อง "บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาพลเมืองของรัฐตามระบอบประชาธิปไตย" สะท้อนคิดไว้ว่า

ตลอดระยะเวลา 2,600 กว่าปีที่พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้เข้าไปสัมพันธ์กับการเมืองการปกครองตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช หรือระบอบราชาธิปไตย ตัวแปรที่ชี้ชัดคือพระพุทธเจ้าทรงมีฐานะก่อนออกผนวชเป็นพระมหากษัตริย์ พระสหายของพระองค์ที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์ก่อนผนวชคือกษัตริย์เช่นกัน และเมื่อพระองค์ออกผนวชแล้ว พระองค์ทรงเข้าไปเกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ทั้งทางตรงและทางอ้อมในหลากหลายมิติและสถานการณ์ ในขณะเดียวกัน สาวกบางกลุ่มที่เข้ามาบรรพชาอุปสมบทในองค์กรพระพุทธศาสนามีสถานะของการเป็นกษัตริย์

จากตัวแปรในลักษณะดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการออกแบบหลักธรรม การวางท่าที และพิธีกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของการปกครองในระบอบราชาธิปไตย ดังจะเห็นได้จากการจัดวางธรรมะเพื่อเป็นหลักปฏิบัติสำหรับพระราชา เช่น หลักจักกวัตติสูตร หลักทศพิธราชธรรม และหลักราชสังคหวัตถุธรรม ในขณะที่การปรับพฤติกรรมและท่าทีของพระสงฆ์ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับสังคมของพระราชานั้น พระองค์ได้ทรงออกแบบหลักการเสขียวัตรเพื่อเป็นแนวในการวางท่าที หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ “คุณสมบัติผู้ดี” สำหรับพระสงฆ์ที่จะเข้าไปสู่สังคม

ชั้นสูง อันจะนำมาซึ่งความเคารพและศรัทธาในวัตรปฏิบัติ เพราะพระสงฆ์กลุ่มหนึ่งมาจากกลุ่มคนที่เป็นชนชั้นทาส และจัณฑาล

จะเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับกษัตริย์ตามระบอบราชาธิปไตยนั้นมีความผสมกลมกลืนทั้งในหลักการดำเนินชีวิต การจัดวางสถานะ และการจัดวางพิธีกรรม แนวทางในลักษณะนี้ถือว่าเป็นการเข้าไปช่วยส่งเสริมบทบาทระหว่างกันและกันมากยิ่งขึ้น เพราะเมื่อศึกษาจากประวัติศาสตร์ในบางยุคจะพบว่า ความเจริญและความเสื่อมของพระพุทธศาสนานั้นขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับพระราชา ไม่ว่าจะเป็นพระเจ้าพิมพิสาร พระเจ้าปเสนทิโกศล พระเจ้าอชาตศัตรู พระเจ้าอโศกมหาราช พระเจ้าทวารวดีปิยดิลสละ รวมไปถึงพระราชาในประเทศศรีลังกา ประเทศพม่า ประเทศกัมพูชา และประเทศไทย

ในงานศึกษาของ ประคอง มาโต, พระครูอุทิศธรรมพินัย (ประคอง ปริบุญโญ), (2563) เรื่อง พระสงฆ์กับการเมืองไทย สะท้อนคิดเสนอทัศนะร่วมไว้ว่า

พระสงฆ์ที่มีข้อห้ามหรือข้อบังคับที่เรียกว่า วินัยบัญญัติ เป็นข้อบัญญัติที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ไว้ว่า พระสงฆ์สามารถยุ่งเกี่ยวกับการเมืองได้หรือไม่เพราะ อะไร จากคัมภีร์ ในพระวินัยบัญญัติไม่มีข้อห้ามพระสงฆ์ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองหรือลง เล่นการเมืองแต่อย่างใด มีเพียงแต่กฎหมายคณะสงฆ์หรือเรียกอีกอย่างว่ากฎมหาเถร สมาคมได้กำหนดห้ามพระสงฆ์เกี่ยวข้องกับการเมือง แต่พระสงฆ์เป็นที่เลื่อมใส ศรัทธา จึงทำให้พระสงฆ์ไม่เหมาะสมกับการที่จะเล่นการเมือง หรือยุ่งกับการเมือง แต่เป็นผู้อยู่เหนือการเมือง ควรจะเป็นผู้ที่ให้แนะนำและเป็นผู้ที่ให้คาปรึกษาทางการ เมือง

ในงานศึกษาของ วิทยากร โสวัตร (2563) พระสงฆ์กับการเมือง (1) :พระสงฆ์สามเณรไม่ควรมายุ่งเกี่ยวกับการเมือง? เสนอทัศนะเชิงวิพากษ์ไว้ว่า

พระสงฆ์สามเณรที่ออกมาชุมนุมทางการเมือง มักถูกวิพากษ์วิจารณ์จากฝ่ายจารีตอนุรักษนิยมค่อนข้างหนักหน่วง ทั้งจากพระสงฆ์ด้วยกัน ญาติโยมและองค์กรชาวพุทธต่างๆ นำโดยสำนักพุทธศาสนาแห่งชาติ และในบางกรณีถึงขั้นดำเนินการต่างๆ เพื่อจัดการกับพระสงฆ์สามเณรเหล่านี้ที่ทำตัวไม่สมกับเป็นพระสงฆ์สามเณร โดยให้เหตุผลว่าพระสงฆ์สามเณรไม่ควรมายุ่งเกี่ยวกับการเมือง การเมืองไม่ใช่กิจของสงฆ์

แต่ปัญหาคือวาทกรรมแบบนี้กลับไม่ใช้กับพระที่เคยไปร่วมเคลื่อนไหวกับฝ่ายขวาจัดซึ่งบางครั้งส่งเสริมหรือกระตุ้นความรุนแรงด้วยซ้ำ เช่น กิตติวุฑฒโฒ และพุทธอิสระ ข้อที่น่าศึกษาคือวาทกรรม พระสงฆ์สามเณรไม่ควรมายุ่งเกี่ยวกับการเมือง การเมืองไม่ใช่กิจของสงฆ์ มีข้อเท็จจริงรองรับแค่ไหน หรือมันอาจเป็นแค่วาทกรรมที่ให้ร้ายคนอื่นฝ่ายอื่นและเพื่อปกป้องตัวเอง

คนขายหนังสือ

ในงานการศึกษาของ วิทยากร โสวัตร (2563) ในเรื่อง พระสงฆ์กับการเมือง (2): ไม่ใช่กิจของสงฆ์? ได้สะท้อนคิดเสมอมาว่า

พระสงฆ์สามเณรส่วนใหญ่ในประเทศเข้ามาบวชเพื่อเรียนหนังสือ เพื่อที่จะอาศัยช่องทางการศึกษาในการยกระดับชีวิตขึ้นไปจากความยากไร้ของตัวเองและครอบครัว ในโครงสร้างที่ไร้รัฐสวัสดิการที่เป็นธรรมนั้น ช่องทางที่ประชาชนคนยากไร้ที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศไทยได้อาศัยสังคมสงฆ์เพื่อยกระดับชีวิต เกิดขึ้นในสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 และเกิด พ.ร.บ.สงฆ์ ปี 2484 ที่กระจายอำนาจและกระจายการศึกษาไปตามจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ เวลาเราพูดว่า ‘ไม่ใช่กิจของสงฆ์’ เรามักจะหลงลืม (หรืออาจไม่รู้ข้อมูลความจริง) ว่ากิจการของสถาบันสงฆ์ไทยนั้นส่วนใหญ่ก็ไม่ใช่กิจของสงฆ์ตามความหมายที่ว่า กิจของสงฆ์คือการปฏิบัติเพื่อมรรคผลนิพพาน แต่ถ้าเรายอมรับว่ากิจหรือกิจการขององค์กรสงฆ์ไทยนั้นเกี่ยวเนื่องกับภาชีอารของประชาชน เราก็ต้องยอมรับว่ากิจที่ไม่ได้เกี่ยวกับการบรรลุมรรคผลนิพพานของพระสงฆ์นั้น ย่อมเป็นกิจของสงฆ์ด้วยเช่นกัน

ในงานการศึกษาของ กฤษฎา ศุภวรรณกุล (2563) พระสงฆ์ การเมือง มหาเถรสมาคม และสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เมื่อการไม่อยู่การเมืองคือการเมือง เสนอทัศนะไว้ว่า

เมื่อพระสงฆ์ออกมาร่วมชุมนุมหรือแสดงออกทางการเมือง มักถูกตำหนิว่าพระไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ขณะเดียวกัน คณะสงฆ์ไทยกลับเป็นเครื่องมือรับใช้อุดมการณ์รัฐและยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมาโดยตลอด มหาเถรสมาคมที่ยังคงอยู่ในระบอบแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์กลับประกาศให้พระสงฆ์ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง

มหาเถรสมาคมมีมติตั้งแต่ปี 2538 เรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับการเมือง แต่มีมติที่ 579/2563 ให้พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนาให้ประชาชนเกิดความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

มหาเถรสมาคมกับกษัตริย์มีความสัมพันธ์แบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และรับใช้อุดมการณ์รัฐแบบอนุรักษนิยม ทั้งยังมีความเชื่อว่าตนเองทำเพื่อ ‘บ้านเมือง’ ไม่ใช่ ‘การเมือง’ ที่เป็นเรื่องของนักการเมือง การชุมนุม การอภิปราย เป็นต้น

พุทธศาสนาเกิดขึ้นในบริบทที่มีความเป็นการเมือง พระพุทธเจ้ามีการพูดถึงการเมืองโดยอ้อมคือมิได้กล่าวกับผู้ปกครองโดยตรง แต่คำสอนก็มีลักษณะแนะนำว่าควรปกครองอย่างไร ซึ่งจุดนี้เป็นปัญหาการนิยามคำว่า การเมือง ว่ามีความกว้างแค่ไหน

ในงานการศึกษาทั้งหมดสะท้อนคิดลักษณะใกล้เคียงกันต่อประเด็นของพระสงฆ์กับการเมือง ว่าควร และไม่ควร โดยมีหลักการและแนวคิดค้ำยันตามกรอบของการศึกษา พร้อมเสนอเหตุผลและประเด็นร่วม (ก) ควรด้วยเหตุผลในเชิงทัศนะ (ข) ไม่ควรด้วยเหตุผลในเชิงท่าที และสถานะ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีงานเขียนอีกจำนวนมากในลักษณะดังกล่าว ที่สะท้อนคิดประเด็นพระสงฆ์กับการเมือง อาทิ พระปลัดระพิน พุทธิสาร (2562) การห้ามพระภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับการเมือง พ.ศ. 2538: ทัศนะเชิงวิพากษ์ ภายใต้หลักการ ความจริงและความคิด รวมทั้งในงานศึกษาเรื่อง การล่อลอบปราบจากรัฐสู่ศาสนา : จับพระพิมลธรรมสีก มายาคิดว่าด้วยความ เป็นลาว ความก้าวหน้า และคอมมิวนิสต์ (พระปลัดระพิน พุทธิสาร, 2561) ในงานศึกษาเรื่อง เขมปาลีศึกษา ว่าด้วยพระสงฆ์กับการเมืองและถูกคุมขัง: บันทึกไว้ในโอกาส 100 ปีชาตกาล พระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) (พระปลัดระพิน พุทธิสาร, 2566) หรือในงานของ เกียรติศักดิ์ บังเพลิง (2561) เรื่อง พระครูโพนสะเม็ก: ตัวตนทางประวัติศาสตร์และบทบาททางพุทธศาสนากับสังคมการเมือง ในงานศึกษาของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2561) การเมืองไทยสมัยพระนารายณ์ หรือในงานของ เบญจา มังคละพลกุล (2551) การสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ไทย: กรณีศึกษาพระธรรมวิสุทธิมงคล (หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน) พ.ศ. 2544-2548 ในงานศึกษาของ ปุญญนุช อธิภัทท์ ภาคิน. (2561) การสื่อสารทางการเมืองของพระราชาธรรมนิเทศ (พระพยอม กัลยาโณ) : ศึกษาในห้วงวิกฤติทางการเมืองปี พ.ศ. 2548-2558 ในงานศึกษาของ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (2557) แนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสอง ทศวรรษหน้า ในงานศึกษาของ พระสุธีวีรบัณฑิต และคณะ (2561) เรื่อง รัฐกับศาสนา: ศีลธรรม อำนาจ และอิสรภาพ ความขัดกันภายใต้ความเป็นอื่น ความรุนแรงจากรัฐสู่ศาสนา ในงานศึกษาของ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (2562) ความเชื่อในพุทธธรรม สถานภาพในสถาบันสงฆ์และความเชื่อทางการเมืองของพระสงฆ์ไทย หรือในงานของ วิสรุต บวงสรวง (2557) เรื่อง ก่อนจะมาเป็นธัมมิกสังคมนิยมแบบเผด็จการ: การเคลื่อนไหวทางความคิดของพุทธศาสนิกชน ในทศวรรษ 2490 -พ.ศ. 2509 หรือผู้เขียนท่านเดียวกันในเรื่อง กิตติวุฒโฒภิกขุ บนเส้นทางสู่ 6 ตุลาฯ (วิสรุต บวงสรวง, 2561) ในงานศึกษาของ วุฒินันท์ กันทะเตียน (2541) เรื่อง พระสงฆ์กับการเมือง: แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน ในงานของ สมภาร พรหมทา (2552) เรื่อง พระสงฆ์กับการเมือง ในงานศึกษาของ สุภคชญา โลกิตสถาพร (2559) การสื่อสารทางการเมืองของพระไพศาล วิสาโล: ศึกษาในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2526-2558 ในงานศึกษาของ สุรพล สุษะพรหม และนันทนา นันทวโรภาส (2562) เรื่อง การสื่อสารทางการเมืองของพระเทพปฏิภาณวาทิ(เจ้าคุณพิพิธ): ศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ. 2540-2560 ในงานของ สุรพศ ทวีศักดิ์ (2554) ความคิดทางจริยธรรมกับการเลือกฝ่ายทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน รวมทั้งผู้เขียนท่านเดียวกัน ในเรื่อง รัฐกับศาสนา: ศีลธรรม อำนาจ และอิสรภาพ (สุรพศ ทวีศักดิ์, 2561) ในงานศึกษาของ อภิญา ฉัตรช่อฟ้า (2562) การสื่อสารทางการเมืองเพื่อสถานะภิกษุณีในประเทศไทย: ศึกษากรณีภิกษุณีธัมมณันทา เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดที่ยกมาเป็นการศึกษาจากบางส่วน โดยมีลักษณะร่วมกันในหลายประเด็นและเห็นต่างในหลายเงื่อนไข แต่ทั้งหมดตนเองด้วยพระสงฆ์กับการเมือง แต่ในประเด็นนี้ที่ยกมาต้องการจะชี้ให้เห็นถึงความเกี่ยวเนื่องของพระสงฆ์กับการเมือง หรือประเด็นที่คาบเกี่ยวกับศาสนาไว้เป็นจำนวนมาก พร้อมนำเสนอเพื่อให้เห็นความเกี่ยวเนื่องและการเกาะเกี่ยวอยู่ประกับประเด็นของรัฐกับศาสนาดังปรากฏ

แต่ในการเขียนบทความนี้ คงไม่ได้บอกว่าต้องทำได้หรือไม่ได้ เพราะต้องการสื่อต่อไปยังประเด็นว่าพระสงฆ์ที่มีส่วนต่อการเมือง หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมืองเกิดขึ้นภายใต้แนวคิดที่ว่าทำได้และทำไม่ได้ แต่ต้องการสื่อไปถึงว่าพระสงฆ์ต้องเคยติดคุกและเกี่ยวข้องกับการเมือง หรือเนื่องด้วยรัฐและการเมืองดังกรณีพระมหาสวสดี โกวิท นัยหนึ่งเป็นเหตุการณ์จริง นัยหนึ่งเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์ อีกนัยหนึ่งต้องการบอกว่าเรื่องนี้เคยเกิดขึ้นจริงระหว่างรัฐกับพระพุทธศาสนาพระสงฆ์กับการเมือง และการถูกจองจำ ซึ่งจะได้นำมาเล่าแบ่งปันต่อไป

พระสงฆ์กับการถูกจองจำและติดคุก

พระสงฆ์กับการถูกจองจำ หรือติดคุก คงเป็นประเด็นที่เหมือนกัน กรณีของพระไทย เช่น ครูบาศรีวิชัย กับการถูกกักบริเวณ เจ้าพระฝางประเด็นศาสนากับการเมือง กฎมหาดา ในช่วงสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี กบฏพระองค์ได้ แห่งจังหวัดตราด หรือกบฏผีบุญถึงไม่ได้เกี่ยวข้องกับความเป็นพระแต่ก็มีท่าทีหรือแนวทางในเรื่องของการใช้ความเชื่อและศาสนาเป็นเครื่องมือในการจัดการ แม้ทั้งหมดจะถูกล้อมปราบจากรัฐภายใต้แนวคิดความเป็นศูนย์กลางนิยมก็ตาม หรือร่วมสมัยมากับเหตุการณ์ พระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร) ด้วยข้อหาต่อต้านระบบบ้านเมืองหรือส่วนกลาง แต่ทั้งหมดเป็นเหตุการณ์ที่เนื่องด้วยคำว่าพระสงฆ์ ต้องคดีความถูกจองจำ หรือถูกกักบริเวณด้วยเหตุผลในเรื่องของคดีความ แม้กรณีสมัยหลังจะมีพระที่ถูกการเมืองกระทำ เช่น พระพิมลธรรม (อาจ อาสภะ) (พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, 2561) พระมหานคร เขมปาตี (พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, 2565) พระมหามนัส พ่วงลำเจียง พระมหาสวสดี โกวิท ทั้งหมดได้กลายเป็นผู้ถูกจำด้วยประเด็นการเมือง หรือข้อหาที่เนื่องด้วยกฎหมายบ้านเมือง หรือร่วมสมัยล่าสุดหน่อย กรณีของพระพรหมสิทธิ (ธงชัย สุขญาโณ, 2499-) พร้อมคณะสงฆ์วัดสระเกศ พระพรหมดิลก (เอื้อน หาสธมโม, 2488-) วัดสามพระยา พระพรหมเมธี (จ่านงค์ ธมมจารี, 2484-) วัดสัมพันธวงศ์ จนทำให้ต้องลี้ภัยทางการเมืองออกนอกประเทศ ล้วนเป็นท่าทีของพระสงฆ์กลุ่มนำทางการเมืองกับการเข้าไปมีส่วนร่วมจนกระทั่งกลายเป็นผู้ถูกกระทำ จนถึงขั้นจองจำติดคุก และเปลี่ยนผ้าเปลี่ยนจีวร แต่ประเด็นของการเขียนต้องการจำเพาะไปที่พระสงฆ์รูปหนึ่งที่เกริ่นนำไว้คราวแรกคือพระมหาสวสดี โกวิท ที่ต้องติดคุกด้วยข้อหาอันเป็นคอมมิวนิสต์ (พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, 2562)

กรณีพระนานาชาติในต่างประเทศก็มีหลายท่านที่ต้องถูกจองจำ เช่น ในพม่า พระอูวีสาระ ก็ถูกจองจำ จนกระทั่งมรณภาพ ในเขมรกรณีของพระภิกษุเฮม เจียว ที่มีบทบาทในช่วงสมัยของอาณาจักรขอมและถูกขังคุกจนกระทั่งมรณภาพก็สะท้อนภาพพระสงฆ์กับการต่อสู้เพื่อชาวกัมพูชา และหรือต่อสู้เพื่อป้องกันการปกครองของประเทศเจ้าอาณานิคมให้เกิดขึ้นด้วย ในเวียดนามกรณีของพระภิกษุ ดิจ กวางดิก ที่เฝ้าตัวตัวแสดงออกซึ่งความสันติภายในอยู่สันติภายนอก ในการดำเนินตัวเองให้เป็นส่วนสำคัญของการจัดการให้เกิดขึ้นได้ด้วย ล้วนมีประสบการณ์ของพระแบบดังกล่าว ต่อประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะร่วมทำให้เกิดการกระทบกระทั่ง จนกลายเป็นข้อพิพาทระหว่างรัฐกับพระสงฆ์

พระสงฆ์กับการเมืองและสู่การจองจำติดคุก พระมหาสวสดี โกวิท

ประโยคที่เคยได้ยินและเป็นคำบอกเล่าว่าหลวงพ่อกเคยถูกคดีอันเป็นคอมมิวนิสต์ จึงเหมือนกับว่าพระสงฆ์กับการเมือง หรือพระสงฆ์ต่อประเด็นเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง หรือประเด็นสาธารณะ ซึ่งต้องถกเถียงกันต่อไป ว่าพระสงฆ์ควร

เกี่ยวกับการเมือง หรือควรเข้าไปพูดประเด็นสาธารณะเพื่อเรียกร้องความถูกต้องถูกต้องหรือไม่ ? ถ้าไม่ จะเท่ากับเฉย หรือไม่ได้ทำหน้าที่ของพระสงฆ์ในฐานะที่ต้อง “บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม”

ในส่วนของพระมหาสวัสดิ์ โกวิท ได้ปรากฏข้อมูลในส่วนของท่านเกี่ยวกับ ประเด็นของการถูกจับและกล่าวหาอันมีพฤติกรรมที่เนื่องด้วยประเด็นทางการเมืองในช่วงเวลานั้นดังปรากฏหลักฐานที่ว่า

“...ปีนั้น ท่านสอบได้เปรียญประโยค 7 แต่ต้องเผชิญปัญหาถูกจับกุมด้วยข้อหาเป็นคอมมิวนิสต์ ถูกนำไปขังที่โรงเรียนพลตำรวจบางเขน เขานำไปให้หลวงพ่อดังวัดบางพูดสักแต่ท่านไม่ยอมสัก ขอแต่งชุดขาวแทน รักษาสิกขาบทตามพระธรรมวินัย ไม่ยอมขาดจากความเป็นพระ ท่านกล่าวกับพระวัดบางพูดที่ทำพิธีสึกว่า “ท่านจะเปลื้องความเป็นพระของอาตมาได้แต่เพียงจิวรห่มกายภายนอก แต่จะเปลื้องความรู้สึกกับวิญญูณของความเป็นพระจากอาตมาไม่ได้”

ด้วยอารมณ์กอดตันในใจท่านพูดกับพลตำรวจโท ผู้คุมคดีว่า

“พวกคุณคือพวกปล้นจิวร...ฉันบวชตามพระธรรมวินัย...ไม่ควรทำเหมือนกับการปล้นเช่นนี้...”

ตำรวจได้ไปตรวจค้นกุฏิของท่าน แต่ไม่พบหลักฐานใด ที่แสดงว่าท่านฝึกฝลัทธิคอมมิวนิสต์ นอกจากนั้นยังมีตำรวจและผู้ต้องขังรวม ๙ คนมาปรนนิบัติดูแลท่าน หลังจากถูกขังอยู่ 5 เดือน 9 วัน จึงได้รับการปล่อยตัวเนื่องจากไม่มีความผิดใด ๆ ต่อมาหลวงพ่อดังวัดบางพูดก็ครองจิวรคืนให้หลังจากยืนยันว่าไม่ได้ล่วงสิกขาบทใดเลย ในวันรุ่งขึ้นท่านเข้าร่วมสังฆกรรมกับพระวัดชลประทานฯ ราว 150 รูป ซึ่งพระทั้งหมดรับความบริสุทธิ์ของท่าน ไม่ถือว่าท่านขาดจากความเป็นสงฆ์

จากข้อมูลส่วนนี้ลูกศิษย์และตัวท่านได้ทำเป็นบันทึกไว้ในหนังสือสวดมนต์ เพื่อบันทึกเป็นข้อเท็จจริงในทางประวัติศาสตร์ได้สะท้อนคิด ทวนย้อนเป็นข้อมูลว่าเคยเกิดขึ้น และมีอยู่จริง ซึ่งสะท้อนเห็นข้อเท็จจริงว่าเคยเกิดเหตุการณ์แบบนี้ ในมิติทางประวัติศาสตร์ของพระสงฆ์กับการเมืองในภาพใหญ่ กับมิติเชิงบุคคลที่ยังคงเป็นประเด็นเกาะเกี่ยว หรือเกี่ยวเนื่องนับแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน

ภาพที่ 2 ป้ายในวัดยืนยันเจตนารมณ์อันเป็นปณิธานของท่าน “วัดคลองครุ (ปฐุมิกรณ) ไม่ต้อนรับพระภิกษุ และสามเณรที่ยังไม่เลิกสูบบุหรี่ไม่ได้ (ลงชื่อ พระมหาสวัสดิ์ โกวิท,เจ้าอาวาสวัดคลองครุ (ปฐุมิกรณ))

ภาพผู้เขียน 17 ธันวาคม 2565)

สะท้อนคิดกับความมุ่งมั่นของพระสงฆ์ในแบบพระมหาสวัสดิ์ โกวิท

การเขียนถึงท่านประหนึ่งจะหายากที่พระสงฆ์ ที่มุ่งมั่นและมีอุดมคติ รวมไปถึงอุดมการณ์ของการเป็นนักต่อสู้ และการทำงานเพื่อพระสงฆ์และพระพุทธศาสนา อาทิ (1) บุกเบิกการเรียน การสอน การอบรมธรรม การแสดงธรรม การดูแลพระเณร สร้างคนให้เป็นพระ สร้างพระให้มีจิตวิญญาณของความเป็นพระแท้ พุทธแท้ บรรจุในจิตใจของพระเณร อุบาสก อุบาสิกาจำนวนมาก จัดให้มีการเรียน การสอนนันทธรรมและบาลีตลอดมา เป็นประจำทุกปี (2) สำนักเรียนวัดคลองครุจยังคงรักษาลักษณะเฉพาะของวัดอยู่ตลอดมา โดยมุ่งเจตนารมณ์พระเณรในวัดจะต้องเป็นพระเณรที่แท้เสมอ โดยมีแนวปฏิบัติ อาทิ (ก) สู้บิณฑบาตไม่ได้ (ข) เก็บเงินเพื่อตนเองไม่ได้ เงินสวดมนต์ เงินบิณฑบาต เงินสังฆทาน เงินบริจาค และเงินทุกอย่างต้องนำมารวมกันที่กองกลางเท่านั้น จากอุดมการณ์หรือปณิธานของท่านในการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาตลอดอายุของท่านที่ผ่านมา เมื่อในวันที่ผู้เขียนไปกราบและพบท่าน จึงเป็นประหนึ่งเป็นเครื่องยืนยันต่อเจตนารมณ์ของท่านตลอดระยะเวลาหลายปี แม้อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงกลืนกลายไปบ้างก็ตาม และอีกนัยหนึ่งความมุ่งมั่นของท่านจะยังถูกสานต่อส่งต่อจนกระทั่งได้กลายเป็นส่วนสำคัญให้เกิดพลวัตในเชิงสังคม วัดซึ่งริเริ่มสร้างโดยท่านได้กลายเป็นส่วนสำคัญให้เกิดขึ้นในช่วงสมัยต่อมา วัดได้กลายเป็นพลังสำคัญในการบริหารจัดการร่วมกับชุมชนและสังคมรอบข้าง จนกลายเป็นส่วนสำคัญต่อชุมชนรอบข้างที่วัดคลองครุ (ปฐวีกร) ได้เกิดขึ้นและต่อเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน และเป็นส่วนสำคัญให้เกิดพลวัตและการขับเคลื่อนส่งผลเป็นพลัง และความสำคัญดังกล่าวด้วย ประเด็นร่วมบางประการเป็นอย่างไรผู้เขียนไม่สืบค้นข้อมูล แต่ประเด็นร่วมสาธารณะเกี่ยวกับตัวท่านในการถูกจับขังคุกควรเป็นควรทรงจำร่วม และประเด็นทางการเมืองระหว่างท่านกับสังคมควรรับรู้ในภาพกว้าง แต่พฤติกรรมหรือการตกเป็นผู้ถูกกระทำ ในประเด็นทางการเมืองได้กลายเป็นประเด็นที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับท่านไว้ เพราะอย่างน้อย ทำให้เห็นว่าเราเคยได้ทราบ หรือรับรู้ข้อมูลต่อประเด็นสาธารณะเหล่านี้ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง นับแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน จนกระทั่งกลายเป็นความร่วมมือต่อ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 3 ศิษย์รุ่นแรก ๆ พระมหาประเวช อธิเมโธ รองเจ้าอาวาส และ พระมหาธรรณฤทธิ์ รวยรื่น ผู้ช่วยเจ้าอาวาสในปัจจุบัน ที่ยังคงสืบปณิธาน สานงานต่อของ พระมหาสวัสดิ์ โกวิท เจ้าอาวาสวัดคลองครุ (ปฐวีกรณ)

(ภาพผู้เขียน 17 ธันวาคม 2565)

จากภาพที่ 3 จะเป็นพระมหาประเวช อธิเมโธ ป.ธ.7 ที่นโยบายของทางวัดได้ส่งท่านจนสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกจากอินเดีย และไปปฏิบัติศาสนกิจที่วัดธรรมภาวนา อลาสก้า ในสหรัฐอเมริกา นานกว่า 10 ปี จนกระทั่งด้วยพระมหาสวัสดิ์ โกวิท อายุมาก จึงได้มาสนองงานและสืบวัดสานเจตนารมณ์ของวัดคลองครุ ต่อจากท่านในปัจจุบัน ร่วมกับพระมหาธณฤทธิ์ รวยรื่น สืบเจตนารมณ์ เพื่อส่งต่อวัดให้เป็นหลักในการยึดเป็นสรณหรือที่อันจะพึ่งของชุมชนและสังคม รวมไปถึงการส่งต่อให้วัดได้กลายเป็นส่วนสำคัญในการบริหารจัดการต่อไป ซึ่งขณะไปพบกราบหลวงพ่อก็ได้พบท่านทั้งสอง กำลังทำหน้าที่พัฒนาวัดพัฒนาเสนาสนะภายในวัด นำพระใหม่ เก้า กวาดวัดในยามเย็น ก็เป็นบรรยากาศของวิถีของนักบวชและการถือปฏิบัติในส่วนของกวาดวิหารลานเจดีย์ร่วมกัน

บทสรุป

หากได้ยินเรื่องราวของท่านมาตลอดระยะเวลาหลายปี นับเป็นช่วงเวลาคงเกินกว่า 30 ปี จนกระทั่งได้กลับไปพบท่านตัวเป็น ๆ ขณะยังมีลมหายใจ แม้ตำนานที่ยังมีลมหายใจจะไม่เหมือนเดิม อาทิ การเป็นผู้มีภาวะหลงลืม จนกระทั่งไม่สามารถทรงจำอะไรได้ แม้สุขภาพภายนอกจะดูด้วยตาเนื้อยังสมบูรณ์ดีอยู่ อาจเรียกว่าตำนานที่ยังมีลมหายใจ จึงทำให้อยากบันทึกถึงท่าน ประหนึ่งเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์ร่วมกับท่าน ทั้งด้วยเหตุผลในเรื่องของการบันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์ของความทรงจำต่อประเด็นพระสงฆ์กับการเมือง และพระสงฆ์กับการตกเป็นผู้ถูกกระทำด้วยประเด็นทางกฎหมายและการเมือง ทำให้พระสงฆ์ถูกจองจำ ถูกพรากจิวรออกจากกายในปริบทของกาลเวลา ทำให้ต้องมาคิดกันต่อว่าจะมีแนวทางหรือมาตรการอย่างไรป้องกันหรือป้องปรามไม่ให้เกิดขึ้นอีก และอีกนัยหนึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อสังคมประเทศชาติและศาสนาโดยตรง เมื่อจำเพาะไปที่พระมหาสวัสดิ์ โกวิท ท่านได้ใช้ความจริง เป็นเครื่องมือหลักในการป้องกัน ความไม่จริง แม้ในที่สุดท่านจะถูกจับติดคุก จองจำ แต่ด้วยเจตนาแห่งความเป็นพระ และเจตนาที่มุ่งมั่นอย่างมีเป้าหมาย รวมทั้งใช้ความจริงเพื่อต่อสู้กับความไม่จริง ทำให้ชีวิตของท่านผ่านความยากลำบากนี้ไปได้ จนกระทั่งประสบผลสำเร็จออกจากคุก จากตารางและมุ่งมั่นต่อความเป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาจนกระทั่งปัจจุบัน ในวัยกว่า 80 ปี ที่กลับมาทำหน้าที่ในการปลุกศาสนทายาทส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น จากคนสู่คนจนกระทั่งปัจจุบัน แม้จะด้วยอายุสังขารจะเปลี่ยนไปบ้างก็ตามแต่เจตนารมณ์และความมุ่งมั่นจะถูกส่งต่อไปเป็นเป้าหมายและอุดมการณ์ของการเวลาต่อไป บันทึกไว้ให้เป็นส่วนหนึ่งของความทรงจำในอดีตด้วยเช่นกัน

รายการอ้างอิง

- กฤษฎา ศุภวรรณกุล. (2563). พระสงฆ์ การเมือง มหาเถรสมาคม และสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เมื่อการไม่ยุ่งการเมืองคือการเมือง, <https://prachatai.com/journal/2020/11/90577>
- เกียรติศักดิ์ บังเพลิง. (2561). พระครูโพธิ์สนธิ์: ตัวตนทางประวัติศาสตร์และบทบาททางพุทธศาสนากับสังคมการเมือง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 9(2),131-142.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2561). การเมืองไทยสมัยพระนารายณ์. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- เบญจา มังคละพุกษ์. (2551). การสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ไทย: กรณีศึกษาพระธรรมวิสุทธิมงคล (หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน) พ.ศ. 2544-2548. คุชชินพนธ์ปริญาปรัชญาคุชชินบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- บุญญนุช อธิภัทท์ภาคิน. (2561). การสื่อสารทางการเมืองของพระราชธรรมนิเทศ (พระพยอม กัลยาโณ): ศึกษาใน
ห้วงวิกฤติทางการเมืองปี พ.ศ. 2548-2558. คุชชินีพนธ์ปริญาปริญญาคุชชินีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.
ประคอง มาโต, พระครูอุทิศธรรมพินัย (ประคณ ปริบุญโณ). (2563). พระสงฆ์กับการเมืองไทย. วารสารวิชาการ
รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์. 2(3), 45-51.
- พระปลัดระพิน พุทธิสารโร. (2561). “การล้อมปราบจากรัฐผู้ศาสนา: จับพระพิมลธรรมสีก มายาคติว่าด้วยความ
เป็นลาว ความก้าวหน้า และคอมมิวนิสต์”. การประชุมวิชาการระดับชาติ พื้นที่โขง ซี มูล ราชภัฏ
อุดรธานี ครั้งที่ 3 ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ถิ่นอีสาน สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุดรธานี ถ.ทหาร ต.หมากแข้ง อ.เมือง จ.อุดรธานี ระหว่างวันที่ 25-26 ตุลาคม 2561.
- พระปลัดระพิน พุทธิสารโร. (2566). เชมปาตีศึกษา ว่าด้วยพระสงฆ์กับการเมืองและถูกคุมขัง: บันทึกไว้ในโอกาส
100 ปีชาตกาล พระราชรัตนโมลี (นคร เชมปาตี), [https://online.anyflip.com/mgfv/bvta/mobile/
index.html](https://online.anyflip.com/mgfv/bvta/mobile/index.html)
- พระปลัดระพิน พุทธิสารโร. (2562). การห้ามพระภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับการเมือง พ.ศ. 2538: ทศนะเชิงวิพากษ์
ภายใต้หลักการ ความจริงและความคิด. วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ. 4(2), 195-217.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2558). “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาพลเมืองของรัฐตามระบอบประชาธิปไตย”.
สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/301>
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2557). แนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า. วารสาร
พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 21(3), 29-54.
- พระสุธีวีรบัณฑิต และคณะ. (2561). รัฐกับศาสนา: ศีลธรรม อำนาจ และอิสรภาพ ความขัดกันภายใต้ความเป็น
อื่น ความรุนแรงจากรัฐผู้ศาสนา. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 7(2), 273-292.
- พลศักดิ์ จิรไกรศิริ. (2562). ความเชื่อในพุทธธรรม สถานภาพในสถาบันสงฆ์และความเชื่อทางการเมืองของ
พระสงฆ์ไทย. วารสารมหาจุฬาริชาการ. 6(1), 17-32.
- วิศรุต บวงสรวง. (2557). ก่อนจะมาเป็นธัมมิกสังคมนิยมแบบเผด็จการ: การเคลื่อนไหวทางความคิดของพุทธทาส
ภิกขุ ในทศวรรษ 2490-พ.ศ. 2509. วารสารประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 1(1), 209-261
_____. (2561). กิตติคุณโศภนิกขุบนเส้นทางสู่ 6 ตุลาฯ. สืบค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2562,
จาก <https://prachatai.com/journal/2018/10/79079>
- วิทยากร โสวัตร. (2020). พระสงฆ์กับการเมือง (2): ไม่ใช่กิจของสงฆ์? สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2566, จาก
<https://themomentum.co/buddhist-monks-and-politics-2/>
- วิทยากร โสวัตร. (2020). พระสงฆ์กับการเมือง (1): พระสงฆ์สามเณรไม่ควรมาเกี่ยวข้องกับการเมือง? สืบค้นเมื่อ
15 กรกฎาคม 2566, จาก <https://themomentum.co/buddhist-monks-and-politics-1/>
- วุฒินันท์ กันทะเตียน. (2541). พระสงฆ์กับการเมือง: แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์
อักษรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

- สมภาร พรหมทา. (2552). พระสงฆ์กับการเมือง. วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 16(3),1-2.
- สุภัคชญา โลกิตสถาพร. (2559). การสื่อสารทางการเมืองของพระไพศาล วิสาโล: ศึกษาในช่วงเวลาปี พ.ศ.2526-2558. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.
- สุรพล สุษะพรหม และนันทนา นันทวโรภาส. (2562).การสื่อสารทางการเมืองของพระเทพปฏิภาณวาที (เจ้าคุณพิพิธ): ศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ. 2540-2560. วารสารมหาจุฬานาครพรรณ์. 6(5), 2501-2518.
- สุรพศ ทวีศักดิ์. (2554). ความคิดทางจริยธรรมกับการเลือกฝ่ายทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน. วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.18(3), 29-54.
- _____. (2561). รัฐกับศาสนา: ศีลธรรม อำนาจ และอิสรภาพ. กรุงเทพมหานคร: สยามปริทรรศน์
- อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า. (2562). การสื่อสารทางการเมืองเพื่อสถานะภิกษุณีในประเทศไทย: ศึกษากรณีภิกษุณีธัมมันทา. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 8(1), 214-225